لێکترازان لەنێوان تیۆرو پراکتیکدا.. حەیدەر عەبدولرەحمان

بۆ یەکەمجار لەساڵانی هەشتاکان بوو، لەئەکەدیمیای هونه ره جوانه کانی بەغدا(دانا ڕەئووف)م وەك گەنجێکی تینوو بە شانۆ ناسی، جارجارەش لە پەراوێزی نمایشێکی قوتابیانی ئەکادیمیا، یەکترمان دەبینی، زۆر بەچێی دەخزاینە نێو گفتوگۆی گەرمی شانۆیی.
جارێکی تر هەر لەو سەردەمەدا لەگەڵ بینینی نمایشی (باخچەی ئاژەڵان) لەسلێمانی، لەگەڵ {دانا ڕەئووف) بەیەك گەیشتینەوە.
ئەو کات دانا، هاوکوف لەگەڵ چەند گەنجێکی دیکەی ئەکادیمی لەشانۆی ئەزموونگەری، لە هەوڵی ئەوە دابوون، فۆرمێکی نوێ بەشانۆی کوردی ببەخشن و بینەری کورد لەڕەوتێکی نوێ ڕابێنن، کە فریاد ڕەسێکی ئەو فۆرمە واقیعییە تەقلیدییە بێت شانۆی کوردی تێدا دەژیا، بەڵام ئەزموونگەری نەیتوانی وەك ڕێبازیك شوێنی خۆی بکاتەوە و پانتاییەك لەشانۆی کوردی داگیر بکات و بەئاسانی پووك نەبێتەوە.
زۆر ئارەزووم بوو دوای تێپەڕ بوونی زەمەنێکی درێژ (دانا ڕەئووف) وەك دەرهێنەر لەسەر شانۆدا ببینم، بۆ وەڵامدانەوەی کۆمەڵێ پرسیار کە بەردەوام لەمێشکمدا گینگڵیان دەخوارد.
وەك پرسیاری ئەوەی: ئایا (دانا ڕەئووف) دوای ئەو هەموو پێشکەوتنە فیکری و تیۆرییەی لەو ساڵانەی دواییدا لەئەوروپا بەدەستی هێنا، ئایا بەهەمان شێوە، توانیوویەتی لەڕووی پراکتیکیشەوە توانستە زانستی وفیزیکی و لابورییەکانی خۆی پەرە پئ بداو وەك پێویست سوود لەشانۆی ئەوروپی و پێشکەوتنەکانی ببینێ؟
ئایا (دانا ڕەئووف) بەخۆی و ئەزموونی چەند ساڵەی لەکوردستان و ئەوروپا ئێستا دەتوانێ وەك دەرهێنەرێکی خاوەن ئەزموون، لەسەر پێی خۆی بوەستێ و شان بەشانی دەرهێنەرەکانی کوردستان لەسەر شانۆ ڕکابەری لەسەر داهێنان بکاو لەڤیستیڤاڵە نێو دەوڵەتیەکاندا سەرکەوتن بەدەست بێنێ؟
دەیان پرسیاری دیکە، منیان بەخۆیانەوە سەر قاڵ کرد.
بەڵام کاتێ خۆی و بەرهەمەکەیم لەنمایشی (لێکترازان) بەچاوی خۆم بینی، وەك چاوەڕوانیم دەکرد نمایشەکە وەڵامی تەواوی پرسیارەکانی دامەوە و لەهەموو ئەو تەمومژییە رزگاری کردم.
بەر لەهەموو شتێ دەڵێم، ڕاستی من هەستم بەهاوسەنگ بوونی ئەو دوو

لایەنە تەوریـیەو پــراکتیکیە نەکــرد کە (دانـــا) وەك مەعــریفەو کولـتوورو تێکست ومیتۆدەکانی دیکەی شانۆ وەك کتێب و توێژینەوەو وتاری ڕەخنەیی بڵاویان دەکاتەوە، لەگەڵ فۆرم وتەکنیك و ستاتیکای شانۆیی لەسەر شانۆ وەك پراکتیك بینیمان.

بێ شك، ئەگەر بەدیدەکی ڕەخنەیی و لۆژیکی و زانستی دوور لەهیچ پێوەرێکی دیکەی مەزاجی هەڵەی سەنگێنی و ئەو بەراوردە مەودا دوورەی نێوان شانۆ لەکوردستان وشانۆ لە ئەورووپا لەبەرچاو بگری، ئەوە لۆژیك وا دەخوازی، کە دەبوا ئەزموونی (دانا) زۆر لەوەندەی ئێستا دەوڵەمەند تر بێت و زۆر لەئەنجامەکانی ئەو ئەزموونانەی پەخشی سەر شانۆکارەکانی کوردستان بکردایەو زۆریشی لە فێر بوونایە، وەك چۆن لەڕووی تیۆرییەوە سوودیان لێی بینیووە، لەڕووی پراکتیشەوە دەبوا هەروا بێ.

وەك چۆن کاتە سەڕاح قەسەب چووە یوگسلافیا ، لەوێ ئەزموونی شانۆی (وەنە) ی لەگەڵ خۆی هێنایەوەو قوتابیەکانی ئەکامیای شانۆی لە بەغدا ڕاهێناو بەدەیان قوتابی لەسەر ئەو ئەزموونە ڕاهاتن، بەهەمان شێوە دەبـوا (دانـــا ڕەئـووف) لە ڕووی پـراکتیکیەوە، وەك دەرهێنەرێکـی ئەکادیمی بەلانی کەم خۆی بەهێزتر کردایە..

بەگشتی وڕاشکاوی ئەوەی چاوەڕوانیمان دەکرد، لەئاست خۆزگەکانی ئێمە نەبوون وەك ئاواتمان بۆی دەخواست

ڕەنگە فاکتەری هەرە بنەڕەتی لەو چەند خاڵەدا گرد ببنەوە:

یەکەم : ئەوەندەی دانا سەرقاڵی نووسین و توێژینەوەی شانۆیی بووە، ئەوەندە کاتی بۆ هونەری دەرهێنان و نواندن و تەکنیك و ڕاهێنانی ئەکتەر لەڕووی فیزیك و جەستەو دەنگ وئیلقاو پەرفۆرمانسەوە تەرخان نەکردووە

دووەم:هەموو پیشەیەك لەوانەش شانۆ، بەمومارەسە بوونی بەردەوام و دوور لەداپچڕان پێشکەوتن بەخۆیەوە دەبینیت، بەڵام من وا هەست دەکەم ئەومومارەسەیە لای (دانـــا رەووف) کەمتـر بـووە لەوەی بۆ دەرهێنەرێك پێویستن و دەرفەتـی کەمتـری بۆ ڕەخساوە و سـوودێکی ئەوتۆی لە ئەزموونەکانی ئەورووپا وەرنەگرتووە.

دانـــــا لەهەندێ بواردا باس لەوە دەکات کەلە سوید چالاکی هەبووە و لەشـانۆی پاشـایەتی کـاری کــردووە، بەڵـام هیــچ لەو چالاکیــانە نەگەیشتەنەتە کوردستان و نەبوونەتە بنەمایەك بۆ گەشەو سەقامگیر بوونی توانستەکانی لەبواری دەرهێناندا.

دەق

لەو بەرهەمەدا دەرهێنەر خۆی نووسەری دەقە، ویستیەتی فەلسەفەیەکی وجودی بە سەردەمێکی نامەی مرۆڤایەتی داڕێژێ، کە تێیدا مرۆڤایەتی

بەرەو لێکترازان و دابڕان دەبات و خۆپەرستیەتی و نەرگزیەتی تێدا زاڵە.
سەردەمێک مرۆڤ تێیدا دەستەمۆی بێ هودەیی و بێ ئومێدی دەکات، زۆر جاران سەلوای مرۆڤ دەبێتە تەنیا بووکەڵەیەک کە جێی مرۆڤی بۆ بکاتەوە، بە حەسرەتی ئەوە دەبێت، کەسێك هەبێت گوێ ی لێ بگرێ و ئەویش ئازارە دەروونیەکانی بۆ هەڵڕێژێ.
دەقەکە زمانێکی سادەو ڕۆمانسیانەی هەیە و پشت بە دیالۆگ دەبەستێت، کەمتر پەنا بۆڕووداو دەبات، بەڵام کەمێك درێژە دادڕی تێدا کراوەو بۆ خوێندنەوە ئاساییە، بەڵام بۆ نمایشی شانۆیی، ناچاری ئەوەت دەکات ئامادەی بکەیت و کورتی بکەیتەوە و هەندێ لە دیمەنەکانی هەڵگریت.
بەڵێ هەستم دەکرد، بونیاتی درامی دیمەنەکان مکوم نین و پرۆسەی هەڵوەشانەوەو بونیات نانەوە لەدەقەکەدا هەیە.
پرسی کات دەرهێنەری ناچار کردووە بە چارەسەرکردنی کێشەی یەکسان بوونی دەق و کات.
چونکە زۆر جاران کورتی و درێژی دەق بەپێی جوگرافیاو شارستانیەت و ئاستی هوشیاریی و کولتووری و کۆمەڵایەتیەوە دەگۆڕێت، بۆیە لەسەردەمی ئێستادا ئامادەکاری بۆ دەق دەکرێت.
زۆر جاران هاوسەنگ نەبوونی کات و دەق دەبێتە هۆی شێواندنی نمایش لەڕووی دەرکەوتن یا بزر بوونی کارەکتەرەکان، هەندێ جاریش ئامانج و فەلسەفەی نمایش دەشێوێنێ.

وێنەی درامی:
بینەر لە نمایشدا هەمیشە چاوەڕێ ی وێنەی درامیە، لەو وێنانەی بونیاتی درامی گەشە پێ دەدەن.
لە (لێکترازان)دا قەیرانێك لەوێنەی درامی هەیە، بەدەر لەچەند دیمەنێکی کورت، لەوانە سەمای کۆتایی (هلند ئیبراهیم) لەگەڵ بووکەڵەکەی وگەمەی بلقە ڕەنگاوڕەنگەکان و هەڵدانی کاغەزەکانی شاعیر.
دەکرا دەرهێنەر نمایشەکە تێرتر بکات لەوێنەی درامی، بە بەرزکردنەوەی ریتمی نمایشەکەو رزگارکردنی لە سارد بوونەوە مەیین کە هەندێ جار باڵی بەسەر هەندێکەدا دەکێشا.

ئەکتەر
چاوەڕوانی ئەوەمان دەکرد ئەو کۆمەڵە ئەکتەرە بە توانایە، کە پڕن لە ئەزموونی بەپێز و بەرهەمی دیارو بەرچاو، فاکتەرێکی یاریدەر بن بە سەرکەوتنی دەرهێنەر، بەڵام ئەو دەرفەتە وەك پێویست دەستەمە

نەکرا، بە ئەوەی هێزو توانستی هەموو ئەو ئەکتەرانە لەسەر ڕووپەی بەرهەمەکەدا ڕەنگ بداتەوە، یا ببنە دەمارەکی سەرەکی لە ئەکتیف بوونی دەسەڵاتی دەرهێنەر.

پێم وایە دیسان هەر هۆکاری تر هەبوون بۆ نادیاری ئەکتەر لەسەر پانتایی نمایشکەو کاریگەری لەسەر وروژاندنی بینەرو بەتێن کردنی ریتمی نمایشەکە. لەوانە :

زۆری ژمارەی ئەکتەرەکان و کەمی دەرفەتی دەرکەوتن و نەڕەخسانی هەلی پێویست بۆ نواندنی ئەکتەرەکان و دەرخستنی تواناکانیان.

ئەم بچووك کردنەوەی ئەکتەر، کێشەی بۆ دروست کردنی شوناسێك بۆ هەر یەك لە کاراکتەرەکان دروست کردبوو.

کەهەم بەبەش بکرێن لەدەرخستنی توانا و بەهرەیان، هەمیش بینەر بەبەش بێت لە ناسینی کاراکتەرەکان لە ڕەهەندە جیاجیاکانیاندا.

بینەری کورد لەپێراوەزی چەندین ئەزموونی جیا جیادا ئاشنا بەتوانست و دەسەڵاتی زۆر لەو ئەکتەرانەیە، بەڵام کاتە پێرفۆرمانسی ئەو ئەکتەرانە لە ئاستێکی نزمتر لە خەیان دەبینێ، ناچارە پرسیاری زۆری لادروست بێت و بەدوای وەڵامەکانیاندا بگەڕێت.

هەر بۆ نموونە شەماڵی عەبدوڵڵاش لە نمایشی (باوك) دا ڕۆڵێکی مێژوویی بینی وگەیشتە ئاستێك تا تەمەن مابێت ئەو دەرفەتەی بۆ ناڕەخسێتەوە ببێتەوە ئەو باوکەی جاران، بەڵام لەو نمایشەدا زۆر بچووك بۆتەوەو زۆر لە بەها هونەرییەکانی لە دەست دەدات، کەتێیدا بینەر دووچاری نیگەرانی بکات

شیلان عەبدوڵا لەنمایشی (بەردی سەبوری) ئاسەوارێکی بەجێ هێشت بای دە ساڵی بەدەنگی و بەزیندوو ڕاگرتنی بکات، کەچی لەو بەرهەمەدا ئاسەوارێکی لە زەهنی بینەردا بەجێ نەهێشت.

ئە کتە رە بە تواناکانی تریش چەشنی گۆران عەبدوڵا، محەمەد هوشیار، گۆران نامیق ، دیاری عومە ر، رە وە ند ئە حمە د، هلند ئیبراهیم، لارۆ یاسین، توانایە کی زۆریان نیشاندا، بە لام شوینە واریکي دیاریان بە جی نە هیشت.

زۆری ژمارەی ئەکتەرەکان و کەمی دەرفەتی دەرکەوتن و نەڕەخسانی هەلی پێویست بۆ نواندنی ئەکتەرەکان و کرفت بوون بۆ دەرخستنی تواناکانیان.

سینۆگرافیا

ڕووی دووەمی بەشاییەکان لە لەکترازاندا لایەنی ستاتیکای نمایشەکە بوو، بەتایبەت لەڕووی سینۆگرافیاوە، چونکە زۆر جاران سینۆگرافیا دەبێتە ئەلتەرناتیف بۆ پڕکردنەوەی زۆر لە بەشاییەکانی شانۆ، بەڵام لێرەدا کێشەکە لە خودی سینۆگرافیادا هەیە کە زۆر لە

توخمەكانی تێڕ نەكراون.
سینۆگرافیا لە شانۆدا هونەرێكە و تایبتمەندی خۆی هەیە و ڕەنگە پیشەی دەرهێنەرێك نەبێت بۆ پڕكردنەوەی بۆشایی كاری سینۆگرافیا بكات، چونكە سینۆگرافیا لێكەوتەی ڕاستەوخۆی لەگەڵ بینەردا هەیەو زۆربەی سەرچاوەكانی سینۆگرافیا كاریگەری خۆیان بەسەر چاوو ئیحساس و سایكۆلۆژیەتی بینەرەوە هەیە، كە ت□ سین□گرافیات لاواز بوو ، ئامرازێكت بە دەستەوە نامێنێ بۆوروژاندن، غەیرە زمان و دیالۆگی وشك نەبێت، من وەك بینەر هەموو پەنجەرەكانی ئیحساسم خستبووە سەر پشت، چی بكەم كە تەنیا شنەیەك لەو پەنجەرانە ئیحساسیان نەجولاندم.
بینەر كاتێ دەكەوێتە ژێر تەوژمی سینۆگرافیا، خۆشی نازانێ چ كەهرۆموگناتیسێكی جەستەیی و ڕۆحی دەیهەژێنێ، بەڵام كە ئیحساسی مرد، خۆشی نازانێ لەكوێوە دەڕوخێ.
لە ئەسڵ دا بینەر نایەتە شانۆ بۆ ئەوەی گوێ ی لە وشەی بریقەدارو فەلسەفەی سواو بێت، بەڵكو بۆ ئەوە دێتە شانۆ ڕۆحی خۆی بشواتەوە و هەست بكات سەر لەنوێ لەدایك دەبێتەوە.

كل التفاعلات:
Didar Haider Nanakali١١٢، ومحسن حمد و١١٠ أشخاص آخرين